

A person is sitting on a dark metal park bench, their head buried in their hands in a gesture of despair or exhaustion. They are wearing a dark t-shirt, blue jeans, and black sneakers with yellow accents. The background is a blurred outdoor setting with dry grass and trees. The overall mood is somber and contemplative.

ROLF AGATON

Utbildning

Fokuserad samverkan

Syftet med utbildningen i Fokuserad samverkan är att kursdeltagarna får kunskaper och färdigheter att framgångsrikt förebygga problematisk skolfrånvaro genom att:

- kursdeltagarna tillägnar sig ett systemiskt förhållningssätt i arbetet med att möta elev, föräldrar och skolpersonal men även personal inom socialtjänst och psykiatrisk öppenvård.
- de kommunala team som inbjuds att delta i utbildningen tillägnar sig en teoretisk förståelse för *Fokuserad samverkan* som leder till förståelse för hur man kan tänka kring konkreta åtgärder i kommunen.
- förstå *Fokuserad samverkan* ur ett systemiskt förhållningssätt i olika relationer och sammanhang.
- förstå *Fokuserad samverkan* ur ett systemiskt förhållningssätt i och mellan organisation och på gruppnivå.
- förstå sin egen roll utifrån ett systemiskt perspektiv och hur den rollen kan bli optimal.
- förstå hur man kan vara professionell i de svåraste situationerna, på individ - grupp- organisations- och regionnivå.
- bygga ett genomsyrande tänkesätt i kommunen som är främjande och förebyggande när det gäller problematisk skolfrånvaro och mänsklig kommunikation över lag.

Målet för utbildningen vidare och mer specifikt är att deltagarna ska bli förtrodda med en Systemisk och Salutogen utgångspunkt i sina uppdrag och genom detta fullfölja sina uppdrag i det mänskliga arbetet utifrån sin position i kommunen, så att man uppnår positiva resultat som består. Utbildningen utgår från Systemiska och Styrkebaserade teorier.

Deltagarna förväntas genom olika Workshops, föreläsningar och samtal uppnå implementerad förståelse för:

- Systemisk intervjumethodik, fyra kategorier av frågeställningar
- Narrativ intervjumethodik – alternativa berättelser
- Omformulering av påståenden - i olika positioner och situationer
- Skolrelaterad familjebehandling
- En Salutogen utgångspunkt i familjearbete – men också i samverkan med skolan
- Samverkan utifrån ett Systemiskt och Salutogent perspektiv
- Fallgropar i kommunal samverkan – Processförståelse kompletterat med lösningsförståelse
- Familjen och eleven i kommunen – ett slutmål att ungdomen lyckas genom Fokuserad samverkan

Målgrupp

Det behövs personer från Utbildningsförvaltning såväl som från Socialtjänst och psykiatrisk öppenvård som vill arbeta i det här området och som får mandat från sin chef att göra detta. Det behövs en kunskap om hur man strategiskt modifierar sin organisation i skolan så att närvaroarbetet inte blir en "påлага" utan smälter in med kunskap, kompetens och strategier i vardagen som utgår från *Fokuserad samverkan*.

Utbildningen vänder sig till personal enligt ovanstående, exempelvis:

Utbildningsförvaltning: Chefer, rektorer, lärare, speciallärare, specialpedagoger, socialpedagoger, resurspersonal, lärarassistenter, elevassistenter, kuratorer, skolsköterskor.

Socialtjänst: Chefer, enhetschefer, socionomer, socialpedagoger, familjebehandlare, kuratorer, socialsekreterare.

Psykiatrisk öppenvård: Chefer, enhetschefer, kuratorer, psykologer, läkare.

Närvaroteam som arbetar med problematisk skolfrånvaro i kommunen.

Team från skolor som arbetar med problematisk skolfrånvaro.

Värdegrund

Utifrån vår långa erfarenhet av arbete i skola och familj och vad som leder till bestående förändringar till det bättre, utgår vi från det Salutogena, Systemiska teorier och ett Narrativt förhållningssätt där fokus är på helheten.

Människor är benägna att vilja förändras när de förstår relationer och sammanhang. Då är det med detta vi arbetar.

Att förstå sig själv utifrån sammanhanget och därmed vad och hur du kan ändra i ditt sammanhang leder oss till ett *Socialkonstruktivistiskt* perspektiv.

Andra ordningens Cybernetik i *Systemiska teorier* handlar om hur vi alla är delaktiga i processer när det gäller mänsklig kommunikation. Det gäller oss som utbildar också; vi måste ingå i utbildningen på ett *reflexivt* sätt, där vi blir öppna för transparens i de processer som uppstår.

Som helhet har vi utgångspunkten att vi människor inte är statiska. Något av oss förblir vår personlighet men vi ingår i relationer och sammanhang där vi ständigt är i förändring.

Pedagogiken i utbildningen

Vi varvar hela tiden utbildningens teorier med praktik utifrån deltagarnas egna professioner och sammanhang.

Det blir viktigt att fokusera på detaljer i utbildningens metodik angående vilka frågor som genererar olika typer av svar. Detta behöver praktiseras i verkligheten för att över tid och inbegripet i personlig reflektion integreras och prövas, vilket leder till en helhet; teori och praktik ihop.

Arbetsättet är feedbackstyrt vilket innebär att vi tillsammans med deltagarna intar en metaposition där vi gemensamt reflekterar över processer.

Upplägg

Föreläsningar varvas med samtal och lektioner där deltagarna inbjuds till medverkan utifrån sammanhang och profession. I storgruppen har vi teori- och metodgenomgångar. Vi arbetar med träning i olika konstellationer och i mindre grupper om tre eller i par för att öva på metoder eller diskutera litteratur.

Vi ser all utveckling i mänskligt arbete i processer. Utbildningen har en tydlig struktur men under utbildningen utgår vi också från feedback, dvs vi är noga med att observera utvecklingen i gruppen; de processer och den utveckling i sammanhanget som sker.

I utbildningen finns obligatorisk och rekommenderad litteratur. Examination kommer att ske utifrån deltagarfrekvens samt muntliga och skriftliga uppgifter.

Bakgrund

1

Samverkan mellan samhällets olika parter

När kommuner, Socialförvaltning, Utbildningsförvaltning och enskilda huvudmän ser och förstår allvaret i utvecklingen vad gäller problematisk skolfrånvaro, behöver man med mått och steg vidta åtgärder. Jag har arbetat genomträngande med frågorna i 15 år och erfarenheterna talar sitt tydliga språk: gör inte en massa saker - gör rätt saker.

När det gäller problematisk skolfrånvaro kan det se ut så här:

- Det är ofta så att man snabbt måste göra något åt "problemet". Då kan det bli dyrt och fel. Man tillsätter ibland utbildad personal i en liten undervisningsgrupp som får ta emot elever som man inte "hinner med" i ordinarie undervisning för att de har svårigheter. Följden kan bli kaos och konflikter med föräldrar men också i skolan.
- Ibland tillsätter man en elevassistent att följa en elev. Följden kan bli att eleven får ett "hjälp-jag" och att elevens sociala utveckling inte går framåt. Assistenten är inriktad på att uppgifterna ska bli gjorda och tar över för mycket i detta själv. Med andra ord så arbetar man inte enligt strävansmålen i LGR 11 som säger att eleven ska pedagogiskt ledas till att bli självständig i sin läroprocess.
- Det behövs skolsocial, pedagogisk och ibland skolpsykologisk utredning så att man professionellt får reda på mer. Alla insatser som inte direkt är resultat av gedigen utredd kunskap och erfarenhet kommer ofta att bli fel och utgöra en kostnad man kunnat undvara. Det förlänger också lidandet i familjen och frustrationen hos pedagoger.

Ovanstående beskriver situationen som den kan se ut precis innan eleven blir hemmasittande och 100 % borta från skolan.

Det som händer när en elev inte kommer till skolan över huvud taget är att för familjen, eleven och i viss mån skolan blir detta stigmatiserande. Nu har det blivit ett dilemma som endast kan lösas ur ett samhällsperspektiv.

I grunden handlar det om en djup förförståelse för att problematisk skolfrånvaro inte bara är ett skolproblem, utan ett samhällsproblem.

Någonting i omsorgen kring en frånvarande elev/ungdom har brustit. Det behövs en by för att uppfostra ett barn sägs det. När man inte upplever trygghet kan man inte studera, än mindre ta till sig kunskaperna; i än mindre grad förstå varför det här handlar om mig och min framtid. Det behövs alltså ett tryggt liv – i skolan, i hemmet och med kamrater - och en plattform, innan man kan tänka på skolgång.

Föräldrar kan här behöva stöd av familjebehandlare genom Socialtjänst. En kvalificerad kontaktperson för ungdomen är ibland nödvändigt.

Man behöver med kunskap och erfarenhet i ett samverkansarbete anstränga sig för att hitta en gemensam förståelse för kommunikationen mellan skola och föräldrar. Barn/ungdomar har alltid de föräldrar de har – man kan inte byta ut dem.

Det uppstår ibland idéer om föräldrar i skolan som blir förhärskande och behöver brytas ner till aktiv kommunikation istället för fördomar. Här behövs givetvis kompetens och livserfarenhet och ett målmedvetet fokus. Skolan är *alltid* en maktfaktor för föräldrar. Ofta förstår personal i skolan inte att det är så. När det gäller problematisk skolfrånvaro vid mer än 50 % blir detta förödande. Avståndet mellan föräldrar och skola växer och till slut talar man olika språk. Detta trots att barnet/ungdomen faktiskt inte kan byta ut sina föräldrar för att få sin skolgång.

I arbetet med att skolan har ett övertag/är en maktfaktor i föräldrarnas ögon behöver olika professioner i och utanför skolan agera för att främja skolnärvaro. Olika professioner behöver tänka ihop med omdöme för att vägen tillbaka till skolan ska kunna upptäckas.

Ett annat arbete som behöver göras är att kommunicera med föräldrarna om vad skolan är idag. Det handlar om måluppfyllelse i förhållande till kunskapskrav och inte om att "gå till skolbyggnaden". Skolan är inte som när föräldrarna gick i skolan. Denna *tankevända* är en stor del i hur föräldrar kan stötta sitt barn effektivt. Här har Pedagog/handledaren i ett Närvaroteam en viktig roll ihop med familjebehandlaren.

Ska vi lyckas här behöver vi ha tillgång till och använda verktyg och strategier i ett övergripande och genomträngande arbete genom samverkan. Det betyder att "Närvaroteam" i olika kommuner arbetar på olika sätt för att främja samverkan mellan socialtjänst, föräldrar, skolpersonal och elev för att få till det! Men också kommuner utan "Närvaroteam" behöver utveckla förståelse för samverkan för att lyckas med dilemmat problematisk skolfrånvaro.

Det råder ett läge i Sverige där vi ser att problematisk skolfrånvaro ökar. Kommuner behöver vara redo att möta detta med kunskap, kompetens och övervägda, genomtänkta strategier. Det får vara slut med "brandsläckning". Kompetensen finns men behöver spridas för att vi ska lyckas i detta komplexa arbete med att få tillbaka elever till skolnärvaro.

2

Samverkan på individplan; elev, föräldrar och skolpersonal samt andra professionella.

Det är ett kvalificerat uppdrag att arbeta ihop med föräldrar och elev när det handlar om långvarig problematisk skolfrånvaro. Positionerna har för det mesta helt låst sig och man har svårt att hitta någon öppning till en konstruktiv dialog. Här behöver vi väl utvecklade strategier och verktyg i mänsklig kommunikation för att vinna förtroendet tillbaka hos eleven, föräldrar och personal i skolan. "Gör inte mer av det som inte fungerar" är ett incitament för utbildningen.

Här handlar det om hur man arbetar i det subtila mötet med skolpersonal, elev och föräldrar för att vinna förtroende och med kunskap och strategier skapa en *gemensam* väg tillbaka till en utbildning ihop med andra. Det självklara målet är att skapa trygghet, få alla parter att känna tålamod och härigenom släppa in inspiration hos eleven igen så att eleven *vågar vilja välja detta själv*, inte för att samhället genom skolplikten eller föräldrarna säger det. Hur får man eleven att känna att "jag har rätt till en utbildning utefter mina förutsättningar – då anstränger jag mig"? Om vi får eleven att styra och välja själv har vi redan sparat otroligt mycket pengar i möteskostnader, men också reducerat mycket lidande och frustration hos många parter.

Utbildningen utgår från ett systemiskt, styrkebaserande perspektiv där vi utgår från förståelse för elevens situation och genom våra olika kompetenser och erfarenheter lär oss hur Fokuserad samverkan med professionellt omdöme på flera plan kan leda till en skillnad för eleven och skolnärvaro.

Ett systemiskt förhållningssätt kan kort beskrivas som att vi förstår att vi som mänskliga varelser alltid agerar och reagerar utifrån att vi är en del av relationer och sammanhang. Då är det med detta vi arbetar.

Samverkan kan tyckas vara ett utslätat begrepp och många tycker det låter som floskler. Jag har själv medverkat i och utvecklat samverkan utifrån ett systemiskt förhållningssätt som gett stora resultat i ett arbete som är långt ifrån floskler. I stora drag går det ut på att inte jaga efter lösningar, inte tro att det går att lösa med en enkel mall, utan att istället *starta rätt processer i familj och skola, som bygger på tillit till följd av professionell samverkan med Systemisk kompetens.*

Fokuserad samverkan

Fokuserad samverkan är den gemensamma förståelsen hos de professioner som jobbar i de närmaste relationerna kring elev och föräldrar, och vidare hur man arbetar med den förståelsen i organisationen runtomkring. Man börjar nu i flera kommuner starta upp olika former av **Närvaroteam** (NT), som ansvarar för de viktiga *processerna* i familjen och i skolan.

Skolrelaterad Familjebehandling

Konceptet **Skolrelaterad familjebehandling** är ett Systemiskt sätt att använda två viktiga professioner ihop när det gäller problematisk skolfrånvaro, nämligen pedagogen och familjebehandlaren. Skolrelaterad familjebehandling handlar om hur familjen hittar sin ingång som familjesystem till konkret stöttning av ungdomen tillbaka till skolan. När man hittat rätt i det svåra blir arbetet kring tanken om utbildning och arbetet ihop med skolan en förlösning. Här följer Fokuserad samverkan – den gemensamma förståelsen hos de professioner som jobbar i de närmaste relationerna kring elev och föräldrar, och vidare hur man arbetar med den förståelsen i organisationen runtomkring. Det gäller all berörd personal på skolan men även andra aktörer i samhället.

Utbildning - Fokuserad samverkan

År 1

Två dagar/månad, sammanlagt 18 dagar.
Utbildningen hålls i Göteborg.
Som minst 15 deltagare, som mest 30.

År 2

Två dagar/månad, sammanlagt 18 dagar. Fördjupning av teorier och det teoretiska lärandet mer satt i praktik. Ärenden i professionen kombinerat med digital handledning.
Utbildningen hålls i Göteborg kombinerat med digital handledning.
Som minst 15 deltagare, som mest 30.

Kostnad

24 500 kr plus moms per deltagare och termin

Kursstart

VT 2023

Kursansvarig

Rolf Agaton är pedagog och handledare med påbyggnad i mänsklig kommunikation som har sin förankring i Systemiska teorier. Sedan femton år har han arbetat mellan skola och socialtjänst, de senaste åtta åren i ett Närvaroteam specifikt inriktat på problematisk skolfrånvaro.

Sedan fem år handleder han, föreläser och ger konsultation i olika kommuner om hur Fokuserad samverkan och Skolrelaterad familjebehandling resulterar i skolnärvaro, något som ett Närvaroteam kan initiera.

ROLF AGATON

www.rolfagaton.se

073-0370568

rolfagaton@gmail.com

Litteraturlista

Litteraturlista utbildning: Fokuserad samverkan – Vägen tillbaka till skolan

All litteratur i listan kommer inte att vara obligatorisk. Den innehåller också referenslitteratur. Listan kan revideras.

År 1

M. Gren Landell: Främja närvaro: att förebygga frånvaro i skolan

M. Forster: Fem gånger mer kärlek

K. Tomm: Systemisk intervjumetodik

Epston/White: Narrativ terapi: en introduktion

B. Danermark: Samverkan – Himmel eller helvete?

J. Wilson: Barnets röst i utredning och behandling

J. Bornemark: Horisonten finns alltid kvar

A. Callin m.fl.: Med fler perspektiv på specialpedagogik - alla elever är inte kompatibla med skolbänken

I. Kim Berg: Familjebehandling

H. Omer: Modiga lärare – Från ifrågasatta till outhärliga

B. Hejlskov Elvén: Beteendeproblem i skolan

År 2

M. Gren Landell: Orolig och blyg i skolan

Forsberg/Wallmark: Nätverksboken

Hornstrup/Stork: Relationel kapacitet

A. Callin m.fl.: Med fler perspektiv på konsten att coacha unga till förändring

M. Herz: Levande socialt arbete

A. Callin: Med fler perspektiv på konsten att leda

Callin m.fl.: Med fler perspektiv på konsten att kommunicera

B. Danermark: Samverkan – en fråga om makt

Anderson/Goolishian: Från påverkan till medverkan

P. Gärdenfors: Lusten att förstå

A. Callin: Med fler perspektiv på konsten att kommunicera